

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>	A társulat minden rendü tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.	A lap szerelmi részét illető cikkeket a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre — — — — — 4 frt	—	
Félévre — — — — — 2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre — — — — — 1 „		

Az iskola év kezdetén.

Az égben ismét ünnepet ülnek. Istenem! csak bár egy sóhajtsra bepillantbanánk abba a kékszőnyeges, fényes mennyországba, hogy látnók milyen az, mikor az Isten ünnepséget rendez? Örömtűzek-e azok a rezgő fénynyelvek, a mik az égboltozaton kigyúlnak, vagy valóságos csillagok? Vajjon mivel ajándékozta meg az Isten az ünnepeket? Mert ezek a mi drága testvéreink az örző angyalok, e bájos szelid lelkek, kiket a hűség ide láncolt hozzánk, s a kik már milliót és milliót vezettek be az Isten országába.

Itt lenn a földön is ünnepeleink. Örömmel nézünk a vidáman nyüzsgő fiatalságot, mely ismét egy évi munkához akar hozzá fogni. — Ma mentek el a templomba, hogy segítségül hívják az árvák Atyját, a világosság Urát; ma mentek el, hogy megkérjék az örző angyalt is, aki ma bizonyára fokozatabb buzgalommal imádkozott pártfogoltjáért, s nem kételkedhetünk, hogy talán a jó Isten is gazdagabban osztja ilyenkor áldásait.

Kapcsoljuk össze a két ünnepet s az ég lakóinak örömeiből kiindulva adjunk tanácsot a földi ünnepeleinknek.

Mi ezt tanácsoljuk, s nem tudjuk eléggé lelkére kötni a tanuló ifjúságnak: az Isten szereti és megtisztelti az örző angyalokat, igyekeztek tehát a fiatalság e kedves jó lelkek barátságát és szeretetét kiérdemelni. És két föltételt állítunk föl, melylyel e szeretet és jóindulat megnyerhető, s a két elvet az örző angyal nevéből olvassuk ki: angyal, tehát ártatlan; őriz, vagyis szerető gondossággal véd, oltalmaz miukat, ez az ő munkája, — tehát nem tétlen, hanem munkás. Így a két nagy elv, mit az ifjúság zászlójára írunk, az ártatlanság és a munka nagy gondolata.

Nem foglalkozunk részletesebben az elsővel, in-

kább a másodikat akarjuk részletesebben megbeszélni. Az ártatlanságra csak azt jegyezzük meg, hogy ez alatt nemcsak a tiszta lelket értjük, hanem mindazt, mi a jámbor, erényes, keresztény életnek tényezője. Hogy ez mennyire alapja nemcsak az egyéni boldogságnak, hanem a családok, nemzetek fennállásának, életének, erre nézve utalunk a népek történetére, a honnan megtanulhatjuk e nagy igazságot. Hogy vonhatná ki hát magát az általános törvény alól éppen az ifjúság? A virágnak is fejlődő korában van szükség a harmatra, ha egyszer lejárt a nyár, s hervadásra hajlott, már a harmat sem ad új életet a bágyadt idegvilágnak.

Ennyit erről.

És a munka?

A munka keresztény alapját a Genesis következő szavai szabják meg: „Mivel hogy ettél a fárról, a melyről megparancsoltam vala neked, hogy ne egyél: átkozott a föld a te munkádban. Töviseket és bojtorjánokat terem neked. Orcád veritékévé eszed kenyeredet!” (Gen. III. 17.) Tehát a munka a bukott világ törvénye. Az a törvény, melynek kényszerítő hatalmától nem menekedhetünk, míg e földi téreken bolyongunk. És nem szabad feledniünk, hogy minden munka *nehéz*, éppen azért, mert úgy van élénk állítva, mint a bűn büntetése. A gazdag, ki izléssel műveli rózsáit, a művész, ki kezébe vesz egy darab földet és életet lehet bele, a költő, ki szemlélődésében megérzi a világrend összehangzását, éppen úgy hullatja a verejtékcseppeket, mint a bányász, ki karjának izmaival átfurja a sziklabércet, vagy mint a mezei munkás, kinek a létért való nehézségében minden kapavágásnál egy-egy reménye oszlik a semmibe!

De hát a munka, legyen bár oly nehéz, nemis. Beszélnek egy fenkölt szellemű uralkodóról, ki midőn egy munkában kifáradt alattvalóját látta eny-

bületet adó bokor alján, déli álmát aludni; esendően lehajlott hozzá és megcsókoita napégetett kezét azon porosan, a hogy levette az eke szarvaról. És e fejedelmi esők, minden ékesszólásnál szebben hirdeti a munka nemesítő hatalmát.

Nehéz a munka, tehát próbája az erőnek, nemesít a munka, tehát erkölcsössé teszi az életet, de *szükséges* is. Nélküle a föld töviseket és bojtorjánokat terem. Ime hatezer év óta munkáljuk a földet és még nem vetettük be egészen. Talán, mert nem dolgoztunk eleget, és a tespedés okozta, hogy elvesszett Afrika, ama fölséges kert, mely a római birodalom magtára volt; Görögország, melyet a régiek gránát és borostyán ligetté varázsoltak. A mint ásónk megáll, verejtékünk esorogni megsztűnik: a föld újra előáll tövisével, melyek alatt kígyók sziszegnek és mocsaraival, hol vadak üvöltenek. Ilyen a munka általában.

És a tanuló ifjúság munkája? Az is nehéz. Hiszen a rohamos haladás, a tudomány meglepő vívmányai nap-nap után új sorompókat nyitnak meg a tudásra szomjas lélek előtt. A zsenge elme felette szűk kamrának bizonyul ama rengeteg készlet befogadására, melyet a mai társadalom s természetesen az iskola is a művelt embertől megkíván. A szervezet minden izmát, az agyvelő minden sejtjét, a test és lélek minden tehetőségét munkába kell vinnie tehát annak, ki egyszer a tanulás kenyérébe harapott. Hanem aztán ebben a munkában nemesedik is ám a lélek.

A kohó kemencéje nem tisztítja úgy meg a nemes érzet salakjától, mint a tanulás az emberi lelket.

Itt a nemes példák, itt a nagy elmék meglepő gondolatai, itt az élet viharaiiban megpróbált lelkek úgy vonják az okului vágyót maguk után, mint mágnes a vasat. Igazán semmi munka sem nemesít, úgy mint a szellemi. Ki ily munkában fáradozik s az Isten szeriut híven szolgálja, annak nem keze, hanem lába is királyok esőkjára méltó.

És ezekben benne van a tanulás szükségessége is. Hiszen a tudás, a lelki műveltség, az rendeltetésünk magasabb régióiban, mi az éltető nap aphisikái rendben. Vedd el a rózsától a vapot és szirmai meg nem pirulnak, vedd el a földtől az életadó meleget, és göröngyeiben elvész a csira, öntözze bár tengere a verejtéknek. A tudás világossága, a műveltség melegsége nélkül sivataggá változnék a világ, épen úgy, mint a tenyérnek izzasztó munkája nélkül.

Oh értsd meg a szót, jövedőnk reménye, arany ifjúság, most kivált, midőn a muzsák csarnokai újra megnyílnak előtted! Őrzd angyalod biztos kézzel vezet

a szellemi munka útvesztőin át s letörli az izzadságot homlokodról, csak kövesd lépéseit, hallgass sugallatára. Így fejlik ki erőd a küzdelemben, így gyűl ki benned a lelki nemesség ama tüze, melytől a haza fényre derül. És neked magadnak is ez az egyetlen út a boldogságra. — úgy tudd meg.

~~~~~

Mikép érvényesítette a pápaság mindenkoron supremáciáját az államban?

— Történeti értekezés, közl. —

Ucsnay István

es. és k. katonai lelkész, okl. hittanár.

Olvasva B. Eötvös József: „A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra“, az I. 149. és 162. lapján téves feltevésekkel fogva a következő pontok ötlettek szemembe:

„Ha a katholicismus egysége, az első századokban, midőn a kereszténység, már elterjedve és a vallási érzelmek roppant hatással voltak a népre, kevésbé szökik szembe, mint később, ezt kivált azon körülménynek kell tulajdonítani, hogy a pápaság csak többé fejlesztette ki tisztán monarchiai formáját. Az egység fogalma az egyházban is együtt halad a korlátlan monarchiai hatalomával,“ és

„Mihelyt a római birodalomnak államhitévé lett a kereszténység, a római pápák azonnal igénybe vették az egyház felsőségét. Egy századdal később, miután valentinianus császár Leó pápát az összes egyház fejének nyilvánította: I. Julius pápa — mint tudva van, már úgy intézkedett a szakadásra nézve, melyet Arius a keleti egyházban a sardikai zsinaton támasztott — mint az egyház feje. A római pápák ez igénye, vagy követelése, melyhez a legsúlyosabb időkben is ragaszkodtak, midőn Jusztinianus hódítása Róma püspökeit Byzanczól tette függökké — lényeges, s úgy hiszem igen tüdőves befolyással volt a nyugati polgáriusodásának kifejlésére.“ Nézzük

I. Mi az alaptétel ezen előadásban?

II. Ezen alaptétel mely történelmi fordításokra van alapítva?

III. Mi az igazi tan, melyet ezen előadással szemben kell állítani, és melyek a főbb apologetikai bizonyítékok ezen valódi tan bizonyításánál.

* * *
Jelenleg igen nagy a tanok és vélemények kusztaltsága; a társadalmi tudomány elvesztette minden értékét, s legszomorúbb az, hogy sokan tévesen fogják fel az isteni alapítású egyház áldásthozó küldetését s annak jogait bitorolják. Útni minden oldalról az egyházat a mai kor jelszava; sokan, kezdve a szellemi proletároktól az utolsó ösz tudósig, röptik feleje mérges nyilaitak, hazugságot, ráfogást, esalást, történeti tények kiferdítését s hasonlókát állítanak csatasorba, hogy a XIX. század által kipróbált és meggyőzőhétetlennek talált egyházat alapjaiban megingassák, — s fájdalom, ily siratni való körülmények közt vannak keresztények is, kik noha talán valódi buzgóságtól, őszinte hittől vannak áthatva, nem mernek a romboló áramlatnak gátot vetni, hogy ne látszanának ama annyira gyűlölt ultrafontanóknak; nem merik védelmezni, támogatni az elveket, sőt lát-zólagos neutralizmusukból következtethető, hogy kételkednek az egyháznak

az úgynevezett modern társadalmi élet és műveltség vezetése való képességében. — Jól mondta Proudhon, hogy „a jelenkori politika alapjaiban mindenütt thoudigát tartalmazni.” (Füssy IX. Pius.) Ez kiválóan abban nyilatkozik, hogy a legradikálisabb, legliberálisabb sajtó is szünet nélkül a pápaság ügyeivel bibelődik, mert tudvalevő, hogy csak a pápaság romjain keresztül juthatni a teljes diadalhoz.

Chic az, hogy minden hírkésznek tolla az egyház ügyeibe botlik. Bár szellemi sötétségben botorkál, azért nagy bátran neki rugaskodik az egyház gránit sziklájának, s itt ezen ostromnál kezét szoritának a különben nem barátságos lábon álló protestánsok, atheusak, radikálisok, forradalmárok, sőt maguk az egyház nevével viselő, de haláttan fiai, s minden más rangú s rendű egyházelleneségek tettel s szóval, alakoskodással, pseudotudományjal ágyúzzák azt, és erre vezetendők vissza mind azok a hullámok, melyek a közéletet és tudományt összekuszálták, oly módon, hogy a pogány világban is nehezen találjuk mását. Tudományosoknak látszó művekbe behurocolják az egyház ügyeit, hogy finom, alig felismerhető hypocrisissal rugjanak egyet rajta. — Mig észrevehető ünöm frázisokba burkolt támadásokkal akarják bevenni a megvitatlan sziklát, első pillanatra semmit mondónak látszanak, holott mélyebben beletekintve az alapba, meggyőződünk, hogy el lehetne róla mondani: „Ecce quantus ignis quam magnam silva incendit” (Jac. epist III. V.

Ilyen ünöm támadások vannak Eötvösünk különben nagy hírű művében: „A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra.” Első látszatra csekélynek tűnik fel, de a további kutatásból kiderül, hogy a kath. egyház alaptanai-val vagy öntudatosan, vagy saját hibáján kívül kollisióba jött Eötvös állítása. De hiába „minden erőlködés, mit az emberek kifejtettek, csak semmiségükről tesz bizonyosságot, (Bossuet Pred.) és még sem akarják felismerni azt a gyűrit, melyről Lessing olyan pharissmussal szól: „Man untersucht, man zankt, man klagt, Umsonst; der rechte Ring war nicht erweislich, fast so unerweislich als uns jetzt — der rechte Glaube ist” (Der weise Nathan).

Eötvös azon körülményeket, melyek között az egyház az első 3 században élt, úgy szólván egyenlőknek akarja nevezni a későbbi századokkal, s következőleg meg is itéli, holott történelmi tény, hogy az egyház az első három században a jogot viselő pogány császárok rendeletei folytán, az egész római birodalomból kitértva volt s következőleg a corpora illícita közé számítottat, azaz kárhoztatva volt a titkos életre; a keresztényeknek katakombákba kellett vonulniok, hogy Istennöknek dicséretet zenghessenek, de miután N. Konstantin a IV. században hatálos ágyán kereszténynek lett, a keresztény vallás előbb megengedtetett, később pedig a pogányság eltörlésével államvallássá lett. Nagyon természetes tehát, hogy míg az egyháznak a pogány császárokkal élet-halál barcot kellett vinnia, üdvös működését teljesen ki nem fejthette, minden törekvése csakis életfentartásának, létének előmozdítására szorult. Mert az előkelő tudomásul nem vevés, melylyel még Tacitus is beszél a keresztényekről, csakbamar tetteles ellenállássá sőt erőszakos üldözéssé változott át, melynek főcélja volt a kereszténységet ha nem más-kép, akkor tüzzel-vassal véres elnyomás útján csirájába fojtani, s ennek szomorú következményei voltak az egymással hamar váltakozó s vadállati dühnel rendezett üldözések. Tíz ilyen pokoli kegyetlenséggel ellene támasztott véres üldözés-

sel meg kellett küzdenie, míg a Diocletian-féle elnyomás törekvések után megijodva szabadabban lélezkethett.

Valóban ezen fűdőknek a legmeghatóbb s legtanulmányosabb része a történelemnek, melyben nyilvánvalóan felismerhető az isteni Gondviselés titkos keze, működése. A kereszténység a tűzpróbát kiállotta, s ez isteni eredetének kétségbevonhatlan bizonyítékává lett.

(Folyt. köv.)

Még mindig sok a baj.

(Folytatás.)

Sablon az is, hogy

3) Sokan és sokszor vesszük az anyagot úgy, a mint a tankönyvünkben vagy a vezérkönyvünkben található és szöröstől bőrostól lenyeleljük a tanítványunkal, szegény fejével. Nem oly régen egy nyelvtani leckét élveztem végig. Itt adom a vázlatát. Tanuljon belőle, a kire rátér. A tanítás elején a cél a következőkben tüzetik ki: „Az ige három főidejének megismertetése.” És lelkesen ösmerteti a tanító bácsi a jelent, múltat meg a jövőt. A leckének a véges-végén midőn t. i. a tanítás eredményének az összefoglalásáról és ismétléséről szokott szó lenni: így kérdezősködik: „Hány idejét tanultuk az igének?” (Felelet.) „Ezeket az ige főidejének nevezzük. Hogy nevezik? Hány főideje van minden (?) igének? (A „van” igének történetesen nincs 3 főideje.) „Begyakorlás, ismétlés.” Hát kell-e ennél szembeszökőbb sablonosság? U. i. a tanítás elején kivan tízve a főidők tanítása. De a tanítás egész folytatában, egy szó nem sok, annyi sem ejtetik arról, hogy ez igeidők főidők, hanem csak a tanítás befejezése után adatik a tanítványok szájába, hogy őket főidőknek szokás nevezni. Miután a tanító konokul állítja, hogy ez idöket úgy nevezik: a tanítvány elhiszi; ha kénszergetjük, akárhánszor utánunk mondja. Végre talán még jószántából is elfújja; de részünkről teljesen ártatlanok vagyunk a megértetésében, hogy miért kell az idöket — ha már csakugyan kell — főidőknek nevezni. Ellenben, ha most a jelen, múlt és jövő idejét cselekvést mutatjuk be; valamely következő alkalommal pedig szóba hozzuk az elbeszélő, a végzett múltat meg az u. n. végzett jövőt és aztán a tanulóval szemléltetjük azt a körülményt, hogy a nyelvbenei előadásban ez idök nem találunk oly gyakori alkalmazást, mint a korábban ösmertetett jelen, múlt, jövő, hanem csak mellékesen fordulnak elő: ekkor főöslegessé válik minden hosszabb-böleselkedésünk vagy szóba-mondásunk, mert magától rájön a tanuló, hogy az utóbb tárgyalt mellékes-idökek szemben amaz előbb tárgyaltakat főidőknek lehet (szókás, kell) nevezni. Szó, mint száz: a mig az elemi népiskola növendéke a mellékidökről nem hall, nem tanul, addig nem csak szükségtelen a jelent, múltat, jövőt főidőknek nevezni, sőt épen zavarjuk a gyermek előtt értelmetlen elnevezéssel ez idöket, mint ilyeneknek, felfogását. Részemről az egyszerű mondatról is csak akkor tautok, mikor a gyermeknek alkalmat lehet szolgáltatnom arra, hogy az ilyen mondatot az összetett mondatról megkülönböztesse; a bővítetlen mondatról pedig csak akkor, ha már alkalmat van a bővített mondatról való megkülönböztetésre.

4. Egy más esete a sablonosságnak az u. n. közlő-tanításalak alkalmazása detire-borúra, tehát ott is, a hol növen-

dékeink érző lelkiükkel a tanítandó dolgokról sok minden tulajdonságot leolvasbatoának.

5. Ilyen sablon az egyes tárgyak tanításánál közforgalmná tett stereotyp kitéjezések alkalmazása. Azt mindnyájan tudjuk, hogy a történelemben *tűzzel vassal szokás pusztítani, hanyat-homlok rohanni a veszedelembé, hogy a földrajzban mily rengeteg sok a hegyes-völgyes vidék, hogy mennyi tömérdek lakos foglalkozik földműveléssel, baromtenyésztéssel, minő sok város, község lakói tartoznak az ev. ref. vagy unitárius vallásnakhoz, stb. stb. Minapában vagy két-három népiskolás gyerek földrajzi *eredménytárából* azt betűttem ki, hogy Gyulafehérvár lakosai unitáriusok. Pedig ott effélek, tudtommal, még eddig nem igen vannak.*

6. Ilyen sablonosság a tanítás egyes helyein évről-évre pontosan előkerülő ugyanazon *illusztrációk* (eseményképek, példák, adomák, hasonlatok.) Részemről e tekintetben hajlandó vagyok az Arany Jókájának Judítjával tartani, a ki „*mást tudál ki minden alkalomra . . .*“ De legyen elég a példából most ennyi. A mi pedig a sablont illeti: bát annak jó hasznát látja a cimer- meg a szobafestő, de a tanító nagyon okosan tesz, ha magát mielő távolabb tartja tőle. A sablonnak nemcsak az a káros hatása van, hogy szellemünket elomhítja, hanem az is, hogy a növendéket a legtöbb esetben sok érthetetlen (mondjuk: meg nem értetett, s tehát szellemileg bajosan emészthető) dologgal terheli.

(Folyt. köv.)

„És a pápának még volna oka panasra?“

1895-ben volt. Róma legfelsőbb parancs nyomása alatt ünnepet ült, ünnepét annak, hogy törvényes urát és királyát és az egész kereszténység atyját Piemont nagyravágyó királya adott szava ellenére megfosztotta jogos birtokától. A esőcselék, mely 25 év előtt a Porta Pia mellett ütött részen át Garibaldi serege mögött Rómába özönlött, kivonult ma 25 év után a kies Saniculusra, hogy Garibaldi szobrának leplezésén rész vegyen. Lebullott a lepel, Garibaldi lován merészen nézett a Vatikánra, lábainál pedig Crispi, a miniszterelnök szonokolt az olasz udvar nagyjainak jelenlétében. Reámutatott a Vatikánra, melynek ura színtén ünnepet kellene ülnie, mert Garibaldi ünnepé vagyis, ki mint a kereszténység új előharcosa tiszta fényét adá vissza az Egyháznak és a pápai trónusnak azáltal, hogy elvette a pápaság földi birtokait, hogy így annál több ideje legyen az egyház fejének a lelkiekkel foglalkoznia.

Sütéten, némán nézte Sz. Péter kupolája e jelenetet. És a Tiberis nem szakítá szét a gátot, hogy habjaiba temesse a gúnyolódót istenkáromló szavaival. Nem pirultak el a hallgatók, és Crispi büntetlen folytatta beszédjét és odavetette az egész kath. világ elé a kérdést: „És a pápának még volna oka panasra?“

Közönséges immár ez a fegyver. Az a nagypáholy kovácsolta, mely 70-ben Rómában, a Vatikán közelében ütötte fel tanyáját, mert „lefegyverezték ugyan az Egyházat, de

meg nem ölték még azt. Rómában kell leütni annak fejét, hogy így megsemmisüljön a pápaság hydrája“ — mondta ita Alberto Mario.

Csaknem félszázada, hogy e fegyvert forgatják a pápaság ellenei. Letagadták jogosultságát a pápa tiltakozó szavainak most is, mikor nyíltan beszélt az olasz néphez utolsó körlevelében.

Vessünk hát *futó pillantást* Róma utolsó 28 évére és nézzük csak, mit tettek Rómában *Rómával és a pápával*.

I.

Szép este volt. A nap már letűnt, Róma nyugalomra tért. Tekintetem elrövedezett az örök város felett. Még az a Róma volt, melyre a kereszténység ütötte bélyegét, földalatti és föld feletti megmérhetetlen kincsével. A nagyszerű képet azonban durva, kegyetlen vonás torzította el: a vonás, melynek Róma új urai szerint az lett volna a bivatása, hogy a kereszténység százados fővárosát az egyesült Itália első városává, Berlin, Párizs mellett Európa egyik legszebb modern fővárosává tegye.

A mióta bezzúzták Piemont emberei a Quirinalis vaskapuit, a mióta az úgynevezett biztosító törvény első arculcsapásával a pápák palotájába bevonult az új királyi udvar, fejvesztett buzgalommal álltak neki a nagy munkának, hogy Rómát „átalakítsák.“

Eljárásuk elve ez volt: el kell tüntetni csendben, de ha kell, erővel mindazt, a mi a pápaságra és így a kereszténységre vall. Rómában a klasszikus, pogány Rómát kell előtérbe léptetni.

A pogány Róma egyik legdrágább öröksége a Capitolium és környéke, legmeglepőbb a Colosseum. A Capitolium a római hatalom gyújtója volt, a Jupiter Capitolinus a hegy ormain Róma palladiuma. A keresztény Róma a Capitolium felhőbe nyúló tornyára feltűzte a keresztet, mert a nagy Constantio e jelben látta hatalma talpkövét. A nagy örök satnya utódai félnek e jeltől. Ledőit hát 70 óta Róma szobra a keresztrel kezében, helyét elfoglalá újra Pallas Athene.

A palladiumon, Jupiter, Capitolinus templomán rég végig söpört az idő, kö kövön nem maradt. Helyette ősidőktől fogva Szűz Mária szentélye, Ara Celi temploma lőn Róma reménysége. A szentély mellett szegény szerzetesek kolostora vonta meg magát szerényen, hogy őrizze a templomot. Az új Róma tervében más „szentély“ kerül e helyre; a szerzeteseket kikergették, kolostoruk enyészetnek szánva, és istentelen kezek Ara Celi templomát is le akartak rontani, hogy itt Victor Emmanuel mauzoleuma legyen Itá ia új reménycsillaga. Mert egyedül Victor Emmanuel méltó utódja Jupiter Capitolinusnak, hiszen ő mondotta ki Depretis szerint a jelen század legnagyobb szavát, melyet Róma első fiai bizonyára Jupiter oltárára írtak volna: „Itt vagyunk és itt maradunk.“

A Colosseum, Flavius e szinkőre, mely Martialis szavaival élve — a klasszikus Róma műalkotásainak koronája vala, a kereszténység szemében is megbecsülhetetlen kincse volt Rómának. Hiszen minden köve, minden porszeme arról a tsúsáról beszélt, melyben gyenge szűzek, ősz aggasztánok győzték le a pogány Róma Caesarjait. Beda Venerabilis lelkesedésében felkiált: *Mig te állasz, Colosseum, áll Róma, a te dőlted Róma dőlte; ha Róma dől, vége a világnak! Tán azért fordítottak a pápák anyyi gondot a Co-*

losseumra, hogy idők viszontagsága romba ne döntse? De minden bullánál, minden kiközösítésnél jobban védette e megszentelt helyet az a kereszt és keresztút, melyet századok buzgalma emelt az arena szent fővényére. Századok ültenek el, vén borosyán koszoruzta a padsorokat, némán tekintettek le a sötét falak arra a szent menetre, mely itt járta a keresztutat . . . leérték az arenára . . . térdre borulva csókolják a földet . . . Összemérem a multat a jelenel és fájón zokog fel szívem, ha látom, hogy kitiltva a kereszt, eltávolítva a keresztút, a szent fővény szélnek eresztve, feltűrv, sarga kavicscsal borítva . . .

De hát azok a békés keresztiek Róma utcasarkain, azok a szeude Madonna képek a bázakon, azok a pápai címerek az épületeken mit vétettek? Eltűnnek lassan, de észrevehetőleg azok is, mert a pápákra emlékeztetnek.

A Quirinalis a pápák kedvelt palotája vala. Pius régi fényét csak az utolsó időkben adá vissza. Előtte csendes apácakolostor állott, mellette a jezsuiták ujonc-háza rejtgetté telője alatt Sz. Szaniszló szobáját és sirját. A kolostornak ma nyoma sincs: szuronyos kézzel támadták meg még 70-ben e gyenge nőket és kergették azokat világgá; a hol 70 e'ött e tiszta lelkek dicsérték az Urat, ma gyatra kert terül el, melynek fapadjain fizetett csöcselék lesi a királyt, hogy adott jelre megéljenze. És a jezsuiták? Azok a kormány szemében nem léteznek, mert szép épületeik, gazdag könyvtárak, kitűnő csillagdjúk, gondosan felszerelt főiskolájuk, sok fekvő birtokuk lefoglalva jó szolgálatot tehetnek a kormányuk. Sz. Szaniszló szobája alig-alig menekült meg, ez is csak mint „nemzeti vagyon.“ Körülötte a szép épületet megszállották — a Quirinalis mosónői. Sz. Alajos, Sz. Ignác és velük számtalan más szentély sem járt különben, azzal a különbséggel mégis, hogy máshol a kikergetett szerzetesek és apácák helyén piszkos, káromkodó, vad katonák ütötték tel kaszányájukat. Az ember arcába szökik a vér, ha látja, hogy a Quirinalis palotájának azon kis szobácskáiban, melyekben ima és mély visszavonultság mellett évtizedekkel azelőtt az Egyház biborosai választották meg Krisztus helytartóját, most kócos cseledek tanyáznak és bszantják a járó-kelöket.

Ugy látszik, a „Santa atmosfera di Roma“ fojtogatta az új parancsolókat. Oly lakásokat adtak tehát Rómáuk, hogy új Rómájukról újra el lehet mondani Tacitus szavát: quo undique cuncta atrocía aut pudenda confluunt. Ott látbatod őket Vittorio Emanuele sáteretén, bátran élénkelbeted róluk Vörösmarty szavait:

„Azon kor már elmúlt, mely hirtetké volt . . .
Mely nép villongó vasakat csördite örömmel,
Éjjeli mécesknél zabolátlán vékeit üzi
S élének gyilkos kézzel szagatja virágát
Mig végtére kidől s maga lesz temetője nevének . . .“

Kores nemzedék, mely templomot és iskolát nem, de börtönt annál többet ismer élének máris zsenge virágában!
Róma ez új polgárainak új városrészt is kellett emelni. Ugyanaz a parancs tehát, mely 70-ben a kitűzött béke-jel ellenére 3 óráig lövette a Laterán múkincsekben megmértetlen palotáját, most kiadta a jelszót, hogy rövid pár hónap alatt Róma szabad helyeire palotákat kell varázsolni, hogy „ország-világ lássa az új Rómát dicsően és fényesen kikelni a pápaság romjaiból.“

És ott áll ma az új Róma egyik legnagyobb része a Tiberis Monte Mario és a Vatikán között a prato dei Castelli város helyén. Évekkel azelőtt üde zöld pázsit takará e helyet, kéz nem meré érinteni e földet, melyen századok lelkes zarándokai borultak le térdeikre és adtak hálát az Urnak Rómáért. Ember nem mert e helyen építkezni, hogy Sz. Péter és a Vatikán épületesoportjainak nemes körvonalait, méltóságát mi sem zavarja. Most ott állanak a hat-bételetes kaszányaszerű épületek mit sem mondó méreteikkkel, az unalomig szabályos, kockás beosztásokkal, sugáregyenes utakat képezve. De tán ez úton ott pezsdül a világváros élete, ez épületek talán Róma tervezett fényétől és pompájától beszélnek? — A vakolatlan, meszetlen talakról lekiált az euyészet; a deszkákkal betámasztott ajtók, ásitózó ablakok, tető alá nem került avagy máris összeomlott falak a bukott nagyság szomorú nyomoráról beszélnek: alig felemelkedve máris halálos pusztulást esiráját hordják magukban. És a hol elvétve még életre akadunk, élet ez, mely fölé százsoros inség terjeszti ki ijesztő szárnyait. A fényesnek álmódott kirakatok helyén meg nem nevezhető ruhadarabok éktelemitik el a siralmas házakat, a rendetlen úton bagyadt lépéssel inognak azok, a kik a világ győzének vélték magukat és koldúsbotra virradtak. O, hogy sirjában meg nem fordúl egy Julius Caesar, Tacitus, Seneca, Vergilius, kiknek nevével, mint az ősi dicsőség egy-egy ócska foszlányával saját siralmaságát óhajtotta takarni e teteletlen kor. Mit várjuk azon olyan nemzedéktől, mely ez utak sarkain látja megdicsőítve a klasszikus múlt napjai mellett azok nevét, kiknek érdeme az volt, hogy Istent-embert semmibe sem veitek. Giordano Bruno, Cavour, Depretis, Garibaldi, Marchiavelli neve mintha csak azért volna kiválasztva, hogy a katolikus keblek legszentebb érzelmeit még akkor is lábbal tiporják, a mikor már kőre sem terem bamvaikon!

Ime, mit tudtak varázsszavukkal Róma urai a Vatikán elé teremteni.

A Vatikán mögött pedig, a kertek alján téglagyarak piszkos füstfellege gomolyog folyton Sz. Péter kupolája felé, kormos gyszáflyolt borít a Vatikán azon helyeire, a hol egyedül találhatna még euybülést a Szent Atya. A Vatikán jobbján pedig hatalmas Carabiuneri-laktanyák hüzdőnek le a Tiberis felé, melyekben folyton fegyver alatt áll egy-egy csapat, lesve tán annak az örnek jelét, a kit a Vatikán főbejáratahoz, közvetlen a pápai ör mellé rendelték szuronyos fegyverrel. Tán a Vatikán aggastyána ellen köszörülük fegyverüket? Szegény nagyhatalom te, melynek ily szilárd az alapja! --

A nagy építkezésnek azóban a beleült és elpusztult pénztöken kívül még szomorubb következménye is volt. Róma múkincseinek tán java része a mérnök kegyetlentül meghűzött vonalának esett áldozatul. Róma falain kívül a villákat, vignákat lerontották, hogy a Porta Pia és Porta Flaminia elé „külváros“ építsenek. A Porta Pia előtt a halhatatlan érdemű De Rossi felfedezte, arca verejtékével a tudós világ-uk megnyitá Felicitas Katakombáit. A Porta del Popolo (Flaminia) mellett Valentius katakombái fekszenek. A katakombák a szent Róma legszentebb kincse volt mindenkor. Hoi az a barbár, a ki romboló kezét szentségtörően reá merné tenni a vértanúk e százsoroszent nyughelyére? Alarich barbárjai Róma szentélyei küszöbén hüvelyébe bocsáj-

tották véres kardjusaikat, azon átlépni nem mertek, megtiltotta Avarich, a „vad barbár.“ De a „felvilágosultak“ kegyetlenül törnek a helyre, hol a kereszténység első virága fakadt, folyik a munka, mert a „mérnök akarta“ és pusztul a kincs. Feljajdul az embertelenség láttára Marucchi, De Rossi kitűnő tanítványa, panaszzavát újra felemelte Grim, Gregorius, Hettinger, a titkázó szó átjárta az érző sziveket fel Scandinia via batáraig, hogy az egész világ e kincseit e modern barbárok kezéből kiragadják. A világ hallgat, álom öldösi a hatalmasak szívét, a „hora és potestas tenebrarum;“ de elmúlt a kalapács is, mely a Campagna annyi kincsét, annyi történelmi fontosságú helyét, a kereszténység annyi drága ereklyéjét tönkretette. Nem volt Isten áldása a művön; Róma legtöbb modern épülete modern rommá, lön időtlen szörny a drága múlt hamvaiból; pusztító szelek járják fölöttük a halál táncát és zúgják szüntelen, sivitják éjjel-nappal: Ultio Domini, ultio templi sui!

Mi volt még, a mit féltethetett a keresztény világ Rómában? Krisztus helytartójának, a *pápnak személye.*

II.

§] 1878 febr. 28-án megkondultak az örök város összes harangjai, hogy világgá hirdessék az örömhírt: habemus papam. Hullámzik Sz. Péter terén a népek ezreje, hogy az új atya áldását vegyék. De miért nem öltött ünneplőt Sz. Péter temploma? Miért zárvak a nehéz kapuk? Az angyalvár ágyúja sem adta meg a várva-várt jelet, Sz. Mihály arkangyal fölött sem lobog már a pápa: zászlaja. Felhangzott a szó, szomorúan lidere nyomásképen ereszkedett a hitű kedélyekre: a pápa fogoly. A kormány megüzente a Vatikának, hogy a rendről jót nem állhat addig, míg az új pápa megválasztását hivatalosan nem tudatják vele. A Vatikán joggal tagadta meg ezt, mire kezdetét vette Rómában a keserítések hosszú láncolata. Sz. Péter egy csendes, elzárt helyén pedig megkapta Leó a pápa tiarájával Üdvözítője és Úra töviskoronáját.

De alig telt el a nap, mintha varázstsítésre ezernyi lángoska gyúlt volna ki Róma épületein, hogy így üdvözöljék Róma igaz polgárai megkoronázott jogos urukat. Meglepte ez pillanatra Róma bitortól, de csakhamar vad csöcselék lepte el az utakat. dül-tül és ordít, sivitának a kövek, összezúvák a kivilágított ablakok, gyalázzal tetézve a pápa neve, a kormány emberei pedig egyre hangoztatják: csak aztán túlságokig ne menjünk . . .

Visszavonultak azóta Róma igaz lakói, hogy atyjukkal szenvedjenek. A jött-ment csöcselék pedig a pénzért adott palbeiscium palástjával takará gázságát, úrnak nevezé magát Rómában és megkezdé a tisztességtelen barcot a pápaság ellen. Ujjongva üdvözölték Voltaire születésnapjának százados évfordulóját, mert ő mondotta a kecségető szót: Écrasez l'infame. Voltaire után a forradalom emberei kaptak Róma terein szobrokat, hogy Giordano Bruno, Garibaldi pedig szemtelentül foglalta el Róma legszebb helyeit; a pápa szemeláttára ezek köré csoportosultak Róma új lakói és szórták a szitkokat a pápa felé. Hazaárulóvá lön bélyegezve, ki velök nem tartott, a törvény szigorú büntetéssel tenyegette azokat, a kik a pápa ügye mellett szólani mertek. És mikor az utolsó években az állami egyetem kath. hallgatói diszben jelentek meg a Sz. Atya egy miséjén, a haza becsületén ejtett csorbát csak úgy lehetett kiköszörölni, hogy Róma utcáin nagy falragaszok gyalázzák a

kath. hallgatókat, a pápát, majd meg testületileg kivonuljanak Giordano Bruno szobra elé, koszorút tegyenek annak lábához a vérig sértett egyetem nevében. És azok, a kik megígérték törvénynyel, hogy a pápa neve sérthetetlen, személye fölség, most ott állottak és üntelen nézték az istentelen játékos, nyugodtan végighallgatták azokat a szónoklatokat, melyek a keresztények közös, szent atyját még embernek sem tartották.

De a kormány kezében más fegyver is volt még. A Sz. Atya maga mondja el nekünk utolsó körlevelében: „Mintán a pápák világi hatalmát megsemmisítették, lassan-lassan aláásták az Egyház élete és működése alapját. Bezárják a kolostorokat és zárdákat, elhárásolják az Egyház vagyonát, katonai szolgálat kötelezettségét róják a papságra, önkényes rendeletekkel az Egyház szolgáló működésének útját vágják, állandó erőszakoskodással az Egyház tekintélyét és befolyását a közélet intézményeiből kiszorítják és míg egyrészt a szabaddoművelésnek úton-útfélen tömjéneznék, az igaz Egyház osztályrésze csakis átkos türelmetlenség és konok üldözés . . .“ Az iskolákból kitiltották a papot és vele a megfeszített Üdvözítőt. A „propaganda“ kincsét kétszínű kezeléssel csaknem teljesen elpusztították és így a hithirdető művét csakis a hívők adakozásától tették függővé. Leó tevékenysége ezekre menő jótékonsági egyelet teremtett meg; áldása és egyedüli reménye volt ez Itália azon szerencsétlen néposztályának, mely a kormánytól csakis jogtíró adót, de kenyeret nem várhatott. De mivel a kormány szemében a katholikuskor jótékonsága „államveszélyes“, a kath. szövetkezés pedig pusztán csak a mezőgazdaság terén is „a pápaság ügye mellett való csoportosulást jelenti a fennálló államszervezet ellen“, éles tőlésű, szuronyos fegyverrel kergették hát ki a kenyerét siető népet az egyletek helyiségeiből, feloszlatták a szövetkezéseket és zár alá helyezték azokat kincsét még azon esetben is, ha csakis az istentisztelet fényének emelésére szolgáltak.

Mikor pedig ez oktalan rendszer ellen felzúdultak a lapok, a kormány a kapóra jött májusi forrongással takarta eljárásának gonoszságát. Pedig rosszul. Hiszen már 1884-ben mikor a kolera felütötte fejét Itáliában és mikor a Sz. Atya saját költségén akart nagy kórházat alapítani a Vatikán közelében, a kormány megtagadta ezt. Parocchi bitorost pedig, a ki Santa Sabina kórháza haldoklóit akarta meglátogatni, egyszerűen kiutasította az épület terméből. Akkor megmondották a lapok nyíltan az igazi okot. Most is berántották a leplet, de keserűen lakoltak érette. A „Civiltà Cattolica“ hozza Don Albertano egy levelét, melyet a hitű szerkesztő lefesti kegyetlen sorsát, melyben hadbírótság őt és kath. szerkesztőtársait taszította. „A pápnak nincs joga kórházat építeni“ mondották 84-ben. „A pápnak nincs oka panaszkodni“ hangoztatták most, mikor újra ez egyszer fejdeléhez illő nyíltsággal és apostoli bátorsággal tárta fel ő Szentegye helyzetét Rómában, „nincs oka panaszkodni — mert nincs joga hozzá!“ A ki pedig a pápa e jogát bármily fegyverrel, akár írásban, akár szóval védeni merné, az az olasz büntető törvénykönyv 101. pontja ellen vét és szigorú büntetéssel lakol. Ime, ezzel a kath. szellemű lapok fölött „a sajtószabadság virágzó földjén“ Itáliában a halálos ítéletet kimondották.

Mi volt hát még, a mit meg nem támadtak Rómában? A pápának élete. És ez biztos?

Haragosan szállott le a nap a felhőborította hegyek mögé. Kiseretietesen sötét volt az éj. A kedélyekre is mintha éj, áttörhetetlenül sötét éj borult volna: hiszen nem engedte meg a kormány, hogy nappal vigyék örök nyugalomra a szeretett apát, IX. Pius pápát. 1881. júl. 12-ike éjjelén, lopva miat valami halálra ítéltet kellett a drága tetemetek Sz. Péter templomából S. Lorenzoba átszállítani, de akkor is csak a legszükségesebb kísérettel. Pontban éjfélkor nyílt meg a Vatikán egy mellékajtaja; Pius, a halott, kiléphetett, az élő nem mert megtenni. Dehát esendes, biztos, békés lesz az utolsó útja? Mintha ijesztő hírek szállották volna meg, tartották volna fogva azok szívét, kik titokban a menet-hez akartak még csatlakozni.

Halkan szólott a balotti ima, lassan vonult tova a menet. Most érnek az angyalvár komor falai alá. De mit jelent e váratlanul kitört zivzavar, mely a hidon, a Tiberis felett a menetet megakadalyozza? Oh barbár embertelenség! Szívet repesztően hallik a kiáltás: a Tiberisbe vele, a Tiberisbe lökjétek, rút szavak, szitkok kísérik Pius nevét, közapor hull a koporsóra, most emelik fel néhányan szentségtörő kezűket, hogy a koporsót a kocsiról lerántsák. Heves a küzdelem vágtatva rohannak tova a fogattal a megvadult lovak, megmentve a koporsó. De a gaz terv szálai tovább szövék! Úton-útféle újabb támadás vár a menetre, újabb küzdelem. Ime, ez volt IX. Pius pápa utolsó útja!

Kik tervezték e hallatlan gazságot? A kormány azt mondotta, nem tudja. De miért nem küldötte ki embereit, hogy védjék a menetet? avagy miért néztek tétlenül e gaz játékot? Tény az, hogy az átkos éj örök szennyfoltja marad az „Italia unita“-nak.

XIII. Leó feljajdult az embertelenség hallatára. „Ki biztosít hát már bennünket arról — mondja titokzó leveleiben akkor, — hogy személyünk és életünk ne volna hasonló veszélynek kitéve Rómában...?“

De azért bangzik szüntelen az ellentáborban: „És a pápának még volna oka panaszra?“ És hangzani fog továbbra is, mert a pápa sorsa az Egyház sorsa, az Egyház sorsa Krisztus sorsa, Krisztus sorsa pedig gúny, megvetés, töviskoszorú és kereszt.

R o m á n u s.

KÜLÖNFELÉK.

— **Személyzetiek.** Kóródy Péter dr. szentszéki ülnök, papnöveldei tanár tanulm. felügyelői állásától felmentetve a Bathyáni intézet könyvtárosának, Balás Endre dr. szentszéki ülnök, theologiai tanár papnöveldei aligazgatójának és theologiai tanulmányi felügyelőnek, Szilveszter Ferenc gyféhérvári segédlelkész papnöveldei második tanulmányi felügyelőnek, Szabó György ujmisés gyulafehérvári káplán és hitelmezőnek, Fazakas Gáspár esik-karcfalvi káplán a brassói gymnásiumához helyettes tanárnak nevezettek ki.

— **Kántori és tanítói kinevezések.** Fancsalj Áron farkaslaki második tanítónak, Bakos József petrosényi kántornak, Zsögön Emilia kézdiszentléleki tanítónőnek, Demeter Lázár hátszegi kántortanító, Baka Antal téri kántortanítónak, Vitos Antal verespataki kántortanítónak, Kristó Domokos csikdánfalvi tanítónak, Orbán János berecki sa-

gédkántornak, Papp József gyó-ujfalvi tanító-segédkántornak, Spitzer Ferencz csertésbördöli kántornak, Kovács Sándor szendemereti kántortanítónak és Bajkó Máté szentbáramszági tanítónak, nevezettek ki.

— **Két történelmi kiállítás Kolozsvárott.** Két páratlanul nevezetes históriai kiállítás van most szőnyegen Kolozsvárt.

Egyik az „Unió“ kiállítás, a mely május 30. óta látható a kolozsvári orsz. tört. ereklye muzeum helyiségében és nyitva lesz szeptember közepéig; a másik pedig a műtörténelmi kiállítás, melynek létesítését most tervezik, s mely a Mátyás, az igazságos király lovas szobrának leleplezése alkalmára nyílik meg. E két szép kiállítás ügyében a történelmi muzeum elnöksége, melynek élén az erdély főurak és a közélet irányadói állanak, megkereste megyénk alispánja és a vármegyében levő polgármesterek útján megyénk közönségét is. A felhívás, melyet olvasóink figyelmébe ajánlunk, így szól:

Az alábbi két tiszteletteljes előterjesztést kérjük a böcs vezetésé alatt álló megye (város) területén közzétenni és arra az illetékes körök és hazafiak nagybecsű figyelmét felhívni.

1. A kolozsvári országos történelmi ereklye muzeum Erdély és Magyarország 50 évi évtordulója emlékére az Unió kimondásában tevékeny szerepet vitt egyéneknek arcképeiből és egyéb emlékeiből Kolozsvárt a muzeum állandó gyűjteményével egy fedél alatt, szép és gazdag kiállítást rendezett.

Ez a kiállítás a közönség ohajtása folytán ez év szeptember második feléig nyitva tartatik és a közönség által látogatható. Felhívjuk a szives érdeklődőket a történelmi emlékek eme kiállításának alkalmi megtekintésére. Az ereklye muzeum a látogatóktól elfogad a jövőre számára való megőrzés végett minden oly iratot vagy ereklyét, a mi a nagy idők emlékeit a jövőre előtt kegyelettel fentartja, vagy pedig történelme egyes részleteit megvilágítja és magyarázza.

2. Az országos történelmi ereklye muzeum a jövő 1899. évben Kolozsvárt Mátyás király lovas szobrának leleplezése alkalmával, a Hunyadiak korától jelen korig Erdély kiválóbb történelmi eseményeit magyarázó és jelesebb egyéneinek emlékeit kegyeletben tartó tárgyakból és iratokból *műtörténelmi kiállítást* rendez. Kéri a muzeum mindazokat, a kik eme kiállítás gazdagabbá tételéhez tárgyakkal (lehetnek azok: oklevelek, könyvek, iratok, levelek, tegyverek, vérték, vagy más lovagi felszerelések, ékszer, rubák, lobogók, serlegek, kiválóbb egyének butordarabjai stb.) hozzájárulhatnak, hogy ez iránti jelentésüket hozzánk még ez év folyamán beküldeni sziveskedjenek.

Arra kérjük a tekintetes Cimet, hogy kegyeskedjék azoknak neveit, akiket e tárgyban külön megkeresnetünk, velünk a tulajdonon kintüntetett minta szerinti kimutatásba f. évi október 1-ig közölni, hogy a személyéhez intézendő megkeresést ideje korán eljuttathassuk. Egyttal arra kérjük a tek. Cimet, hogy ha a megyének, városnak területén olyan történelmi becses biró emléktárgy van, a mi a város valamely kiválóbb tényletét magyarázza, erről is bennünket értesíteni, kegyeskedjék.

A kiállítás előkészítő részleteiről s a folyamatban levő munkálatokról időről-időre a Történelmi Lapokban, mint mu-

zenünk hivatalos lapjában közöltetnek a megfelelő tájékoztatások.

A mennyiben a város területén egyházakban, iskolákban, testületkeül stb. ilyen kiállítási tárgy lenne, kérjük arról is tájékoztatni.

Hazafini üdvözlettel

Kolozsvárt, 1898. augusztus hó 14.

Az országos történelmi emlékei múzeum nevében:

gr. Eszterházy Miguel, Deáky Albert, Kuszko István,
bizotts. elnök. a múzeum elnöke. a múzeum ig. ör.

— **Római hírek.** Aug. 21-én, ő Szentsege névnapján Sz. Joachim temploma Rómában ünneplőt öltött; az örök város kath. egyletei és társulatai teljes számban és teljes díszben jelentek meg a templomban, hogy az ünnepélyes „Te-Deum“-on részt vegyenek. Ez egyszer lobogóikkal nem vonultak fel, mivel a legújabb kormányrendelet ezt megtiltotta. De azért mégis megkapó egy látvány volt, a mint Róma legelőkelőbb sarjai a gyertyával kezükben leborultak az Oltáriszentség előtt, főn, a díszben pompázó oltárnál pedig a bíboros emelte fel áldásra kezét, hogy a Sz. Atya nevében Róma hű fiaira lekérje az Úr kegyét. A lapok lelkes cikkeiben emlékeztek meg a Sz. Atya névnapjáról; a legdíszesebb kiállítás a „Vera Roma“ volt, Róma e legelterjedtebb heti lapja, a pápa ügyének e fáradhatatlan és bátor előharcosa. A Censur azonban kegyetlen játékot űzött ezuttal e lappal. Szokása és a törvény ellenére addig felfüggeszté ítéletét, míg 800 dísz-példány már kikerült a sajtó alól és lebélyegezve útra készen volt; akkor csapott le a Censur vesszeje, elkobozta a 800 példányt, mivel a kormánynak a „Vera Roma“ ismét megmondotta az igazat. A nagy anyagi kár azonban nem szegte bátorságát e derék lapnak. Egyelőre a Rómában idéző külföldi nagykövetek elé terjesztette ügyét, majd meg összegyűjté a hozzá beküldött, a pápa ügye mellett a kormány ellen tiltakozó ezrekre menő iratokat, díszes albumba foglalá azokat a Sz. Atyának felajánl. tta. Ő Szentsege kegyesen fogadta ez ajándékot, méltó helyre leszen azon számtalan, napról-napra a Vatikánban megjelenő sürgöny mellett, melyekben még a külföldiek is megköszönik Ő Szentsege utolsó körlevelét az olaszokhoz. Ő Szentsege ismét jókedvben tölté el névnapját, a miről szépen tanuskodik azon „Cerele“, melyen a pápa magán könyvtárában ő Szentsegen kívül 13 bíbornok és több egyházi és világi előkelőség is részt vett. Ő Szentsege igaz örömet fejezte ki, a fölött, hogy utolsó betegsége alkalmával — mely bizony végzetessé válhatott volna — a ker. világ minden tájáról a gyermeki ragaszkodás és érdeklődés legszebb jeleit kapta. Hiszi, hogy az Úr továbbra is meg fogja hallgatni gyermekei imáját atyjukért.

— **Pályázati határidő meghosszabítás.** A csik-szent-imrei tanítói állásra hirdetett pályázat szeptember hó 10-ig meghosszabbíthatik.

IRODALOM.

* **A Katholikus Hívédelmi Folyóirat** 8. száma a következő gazdag tartalommal megjelent: A hitel. Nemzetgazdaságtani értekezés Dr Ernst Sándor. — Egyházi

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Kóródy Péter dr.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamal Ágost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

reform mozgalmaink 1848-ban. Keményfy K. D. — Társadalmi mozgalmak az ő-korban. — O-o Protestánsok panasza. — Az új rend hatása. — A legméltóságosabb Oltáriszentség és a konverziók Fülöp István. — Kronikás. (Cseh-katholikusok nagy gyűlése.) — Sz. Erzsébet. — Oh azok a türelmes protestánsok. — Reményt adó esodaság. — Ez is csak valami. — Darwin káplánja és Ferenci tiszteletes. — Oh azok a jezsuiták stb. stb. Irta: ifju Sámbar. — Irodalom: Kis Jézus könyve. — Dr. Kiss-Melcher vasárnapi szentbeszéd. — Vegyesek. — Kulturképek. Regény. Irta Bolandeu Konrád. — Ajánljuk az elterjedt hitvedői iratot. Egész évre 4 lrt. a pénz előzetes befizetése mellett. Még kaphatók komplett évfolyamok. — Megrendelhető: Budapest VII. k. Csomóri út 32 sz. a.

Pályázat.

— **A nyugtódí róm. kath. népiskolájánál a segédkantortanítói állomásra pályázat** hirdettük. Fizetése: kepe, oszpora, fa, stola és tandíj címén mintegy 138 trtnyi összegű illetmény; ennek 400 frta leendő kiegészítésére — államségély útján — a szükséges lépések megtételek, s a Háromszék-vármegyei kir. tanfelügyelőségnek az iskolaszék idei 2672. számú leirata értelmében a *kiegészítés biztosra vehető*; az igénynyel bírónak ötödéves korpótlék. Lakás: 2 szoba, kamra és pince az iskolával egy fedél alatt. Kötelessége: egyik tanterem tanulóinak önálló vezetése, a kantori funkciókban segédkezés, a sekrestyési s így a templom tisztán tartási teendők végzése s ha a harangozást is elvállalja, ezért még honoráriumban részesül. — Oklevéllel ellátott folyamodványok szeptember 20-ig az iskolaszékhez beadandók.

Nyujdon, 1898. aug. 28-án. *Az iskolaszék.*

— **Gyergyó-Ditró nagyközség róm. kath. iskolájánál a nyugdíjazás folytán fidesésben levő osztálytanítói állásra pályázat** hirdettük. Fizetése évi 400 trt. havi előleges részletekben, 50 trt. ötödéves korpótlék (ha arra jogosult) és 50 trt. lakbér. Megválasztott egy, esetleg két osztály vezetésével fog megbízatni; állását október 1-én köteles elfoglalni, mely időtől fizetése folyó-utva lesz. — Kellőleg felszerelt kérvények benyújtási határideje: 1898. szeptember 22.

Gyergyó-Ditró, 1898. augusztus 25.

Takó János, *Barabás Rajmond,*
plebános, iskolaszéki elnök. iskolaszéki jegyző.

Szerkesztői posta

„Ismét őszinte szó paptársainkhoz“ igen üdvös eszmével foglalkozik, de az ültető szem-ly szerénységének megsértése nélkül, akire oly gyakran történik benne hivatkozás, sajnálatunkra közé nem tehetjük.

B. Iparkodtunk eleget tenni magas kívánságának.

Orgonák.

A legnagyobb kívánalmaknak megfelelően rendeztem be üzletemet **Nagyváradon** fűtca 51/15 szám alatt Új orgonákat készítek: a legújab pneumatikus csőrendszer szerint, gólos ládával. Biztos működésért még a nedves templomokban is kezeskedem. Orgonáim nagyon könnyűségű játszási móddal bírnak s mind a mellett az egyes sípok a leggyorsabb játszás mellett is precízen szólalnak meg.

Elvállalok továbbá öreg orgonákat alakítás-, javítás- és hangolásra a legjutányosabb árban.

Mély tisztelettel

ORSZÁGH ANTAL, orgonakészítő.